

רשומות

הצעות חוק

הכנסת

19 בספטמבר 2022

940

כ"ג באלול התשפ"ב

עמוד

290 הצעת חוק שימוש בורע של נפטר לשם הולדה, התשפ"ב-2022

מתפרסמת בזה הצעת חוק של חברי הכנסת מטעם ועדת העבודה והרווחה של הכנסת:

הצעת חוק שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה, התשפ"ב-2022*

פרק א': פרשנות

1. מטרתו של חוק זה להסדיר את השימוש בזרעו של אדם שנפטר לשם הולדה לאחר פטירתו בהתאם לרצונו ואת נטילת הזרע מהנפטר לשימוש כאמור.

ד ב ר י ה ס ב ר

העניין, ההנחה היא שבת-הזוג היא המייצגת הנאמנה ביותר של רצון בן-זוגה המת, שכן היא הייתה האדם הקרוב אליו ביותר, ושותפתו הטבעית לעניין הנדון, ועל כן הריהי האדם המתאים ביותר לייצג את עמדתו של הנפטר באשר לעמדתו ולרצונו בצאצאים בכלל, ולשימוש בזרעו לאחר מותו בפרט...". ההנחה מדגישה כי "מקום שלנפטר לא הייתה בת זוג קבועה ומסוימת בחייו, לא ניתן יהיה - ככלל - לייחס רצון משוער לנפטר להביא צאצא לעולם מורעו לאחר מותו". לפיכך, לפי ההנחה, "נטילת זרע, כאמור, תיעשה לבקשתה של בת-זוג בלבד, שכן היא היחידה הזכאית לבקש לעשות שימוש בו, ולאחר זולתה אין כל מעמד לעניין זה".

הוועדה הציבורית לבחינת הסדרה חיקיקתית של נושא הפריון וההולדה בישראל בראשות פרופ' שלמה מורייסוף, נדרשה לסוגיה בהמלצותיה ממאי 2012. דעת הרוב המליצה כי מי שהפקיד בחייו זרע בבנק זרע יידרש לתת הוראות מפורשות בדבר השימוש בזרעו לאחר פטירתו, וכי לאחר פטירתו יש לכבד כל הוראה שנתן - לרבות הוראה הפררית אישה אחרת או מתן רשות להוריו או לקרוב אחר לקבוע את דרך השימוש בזרע. בכל מקרה כזה ייחשב הילד לילדו של הנפטר, אלא אם כן הנפטר הורה על תרומה אנונימית של זרעו. עוד המליצה דעת הרוב כי בכל מקרה של שימוש בזרע להפריה של מי שאינה בת זוגו של הנפטר יידרש אישור בית משפט, וכי הבקשה לשימוש בזרע תוגש בתוך חמש שנים מיום הפטירה. לגבי מי שלא הפקיד בחייו זרע בבנק זרע, הוועדה המליצה כי אם הנפטר הותיר הוראות לנטילת זרעו לאחר פטירתו ולשימוש בו - בת זוגו או מי שקבע הנפטר יוכלו לבקש ליטול את הזרע ולהשתמש בו בהתאם להוראות שפורטו לעיל. ואולם, אם הנפטר לא הותיר אחריו הוראות - רק בת זוגו הקבועה לכל ליטול את הזרע והיא תוכל להשתמש בזרע על פי רצונו המשוער של הנפטר, בלי שתידרש לאישור בית משפט (למעט במקרה של ספק אם היא בת הזוג), ולשאר בני המשפחה לא יהיה מעמד לעניין זה.

באוקטובר 2016 פרסם משרד הבריאות להערות הציבור את תזכיר חוק בנקי הזרע, התשע"ז-2016. לפי התזכיר שימוש בזרע של נפטר ייעשה בהתאם להוראות שהשאיר הנפטר בכתב ובהיעדר הוראות כאלה - אשתו

כללי מטרתה של הצעת החוק המתפרסמת בזה היא להסדיר את השימוש בזרעו של אדם שנפטר לשם הולדה אחרי פטירתו בהתאם לרצונו ואת נטילת הזרע מהנפטר לשימוש כאמור.

כיום השימוש בזרע הנפטר ופעולתם של בנקי הזרע אינם מוסדרים בחקיקה ראשית. תקנות בריאות העם (בנק זרע), התשל"ט-1979, קובעות כי בנק זרע לא יפעל אלא אם כן המנהל הכללי של משרד הבריאות הכיר בו, ובנק הזרע מנוהל בבית חולים והוא חלק ממנו. עוד קובעות התקנות כי הזרעה מלאכותית מתורם תבוצע רק בבית חולים שיש בו בנק זרע ומזרע שהתקבל מבנק הזרע. שאר ההסדרים הנוגעים לבנק הזרע קבועים בהוראות משרד הבריאות (חזור המנהל הכללי של משרד הבריאות, "כללים בדבר ניהולו של בנק זרע והנחיות לביצוע הזרעה מלאכותית" (חזור מס' 20/07 מיום 8 בנובמבר 2007). הוראות לעניין השימוש בזרע של נפטר קבועות בהנחיית היועץ המשפטי לממשלה מספר 1.2202 "נטילת זרע לאחר המוות ושימוש בו", מיום 27 באוקטובר 2003. הנחיית היועץ המשפטי לממשלה התבססה בעיקרה "על שני יסודות מרכזיים: האחד, כיבוד רצון הנפטר, הנובע מעקרון האוטונומיה של הפרט וזכות האדם על גופו; והשני, רצונה של בת-זוגו של הנפטר בהמשכות שאיפתם המשותפת, שנקטעה באיבה בשל המוות, בילד משותף לשניהם". ההנחה מורה כי "רצון הנפטר יכול להילמד כמובן מהסכמה מפורשת שנתן בחייו לשימוש בזרעו לאחר מותו, בין אם הסכמה זו ניתנה בכתב או בעל פה, או - כמובן - מהתנגדות מפורשת. דרך אחרת ללמוד על רצונו המודע של הנפטר היא מדרך התנהגותו, אשר יכולה לספק אינדיקציות על רצונו המשוער בילדים אף לאחר מותו... כאשר רצונו של המנוח לא הובע באופן ברור במהלך חייו - והכוונה הן לרצונו להביא ילדים לעולם בכלל, והן לרצונו להבאת ילדים לעולם מזרעו לאחר מותו בפרט, או התנגדות לאלה - עלינו לבחון את רצונו המשוער של המנוח... ההנחה היא, שככלל, העמדת צאצאים לאדם מבת-זוגו, גם לאחר מותו, עולה בקנה אחד עם רצונו, בייחוד מקום שהוא חשוך ילדים... לשם הערכת רצונו המשוער של הנפטר, יש לבחון כל מקרה לנסיבותיו, לפי העובדות הקונקרטיות של המקרה, ולפי עדויות האנשים הקרובים לו". בהמשך קובעת ההנחה כי "ככל שאין עולה אחרת מנסיבות

* הצעת חוק מס' 552/24/פ (מספר פנימי: 2157254) ו-פ/24/2882 (מספר פנימי: 2166419); הועברו לוועדה ביום כ"ט באדר א' התשפ"ב (2 במרס 2022).

"בית חולים" - כמשמעותו בסעיף 24 לפקודת בריאות העם, שנרשם לפי סעיף 25 לפקודה האמורה;

"בית המשפט" - בית משפט לענייני משפחה;

"בנק זרע" - בנק זרע בישראל, המנוהל בבית חולים והוא חלק ממנו שהמנהל הכיר בו לפי פקודת בריאות העם;

"בת זוג", של הנפטר - מי שבעת פטירתו של הנפטר הייתה אשתו או ידועה בציבור כבת זוג, והכול ובלבד שלא היה ביניהם פירוד של קבע ערב הפטירה;

"הנחיות" - הנחיות כאמור בסעיף 4, בעניינים המפורטים בסעיף 5;

"חוק הסכמים לנשיאת עוברים" - חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), התשנ"ו-1996¹;

"חוק הכשרות המשפטית" - חוק הכשרות המשפטית והאפוסטרופוסות, התשכ"ב-1962²;

"חוק מרשם האוכלוסין" - חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965³;

"חוק העונשין" - חוק העונשין, התשל"ז-1977⁴;

"חוק לתיקון דיני המשפחה" - חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959⁵;

ד ב ר י ה ס ב ר

ההסדר המוצע מאפשר לבת זוג של נפטר שלא התנגד לכך, לעשות שימוש בזרעו לאחר פטירתו אף אם לא הותיר אחריו הנחיות מפורשות בנושא, בהנחה שהנפטר רצה בהמשכיות התא המשפחתי שהקים ומתוך התחשבות בזכות להורות של בת זוגו. כמו כן, מוצע לאפשר להורה של הנפטר שהנפטר מינה אותו בהנחיות שנתן בכתב, לעשות שימוש בזרעו של הנפטר באמצעות אישה אחרת שתהיה אימו של הילד שיוולד (להלן - אם עתידית), באישור בית המשפט, ובלבד שלא הייתה לנפטר בעת פטירתו בת זוג או שבת הזוג אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרע. לבסוף, מוצע לקבוע כי ילד שיוולד משימוש בזרע של נפטר יירשם כילדו של הנפטר, ולהבהיר את ההבחנה בין המעמד של בת הזוג או האם העתידית, שהיא אימו הבלעדית של היילוד, ובין מעמד הורי הנפטר כסבים.

סעיפים מטרת החוק המוצע היא להסדיר את השימוש 1 ו-2 בזרעו של אדם שנפטר לשם הולדה אחרי פטירתו בהתאם לרצונו, ואת נטילת הזרע מהנפטר לשימוש כאמור. עוד מוצע להגדיר מונחים שחורים בחוק, ובהם "בנק זרע" - שמשמעו בנק זרע ציבורי בלבד, "שימוש בזרע" - המיוחד לשימוש בזרע לשם הולדה, ו"תושב ישראל" - שמשמעו אזרח ישראלי או תושב קבע בישראל.

של הנפטר או בת זוגו הקבועה בלבד תהיה רשאית להרות מזרעו או להפרות את ביציותיה בזרעו. לקרוביו האחרים של הנפטר לא יהיה כל מעמד לעניין נטילת זרעו לאחר פטירתו או שימוש בזרעו, אלא אם כן הנפטר לא היה נשוי או שלא הייתה לו בת זוג קבועה בעת פטירתו, ורק אם הוא הורה על כך בכתב.

בתי המשפט שנדרשו לנושא העירו בפסיקותיהם על הצורך להסדיר את הנושא בחקיקה, אולם בהיעדרה פסקו במקרים שבפניהם. לאחר פסיקות שונות של בתי המשפט לענייני משפחה נתן בית המשפט העליון פסיקה עקרונית בנושא. בבע"מ 7141/15 פלוגית נ' פלוגית (מיום 22 בדצמבר 2016), נדונה בהרכב מורחב בקשתם של הורים לעשות שימוש בזרע של בנם שמת בעת שירות מילואים, לשם הפריית אישה אחרת, בניגוד לעמדת אשתו, שאף שבינתיים הקימה משפחה, עדיין התלבטה אם לעשות בעצמה שימוש בזרע. בפסק הדין נקבע כי "מקום שבו נפטר אדם שהייתה לו בת זוג קבועה מבלי שנתן ביטוי מפורש (בכתב או בדרך אחרת) לרצונו או להסכמתו לעניין נטילת זרע מגופו ושימוש בו לאחר מותו, קמה חזקה הניתנת לסתירה לקיומו של 'רצון מוער' של הנפטר להביא ילדים לעולם גם לאחר מותו עם בת זוגו. לכן, ככלל, תהא בת הזוג ולא איש מלבדה - לרבות הורי הנפטר - רשאית לעשות שימוש בזרע לצורך הפריית האי".

¹ ס"ח התשנ"ו, עמ' 176.

² ס"ח התשכ"ב, עמ' 120.

³ ס"ח התשכ"ה, עמ' 270.

⁴ ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

⁵ ס"ח התשי"ט, עמ' 72.

"חוק תרומות ביציות" - חוק תרומות ביציות, התש"ע-2010⁶;

"מחלקה מוכרת" - כל אחד מאלה:

- (1) בית חולים שמתנהל בו בנק זרע;
 - (2) מחלקה בבית חולים או מרפאה ציבורית שניתנים בהם טיפולי פוריות;
 - (3) מחלקה בבית חולים, לרבות בבית חולים ממשלתי או במרפאה, שהמנהל הכיר בה, בהודעה ברשומות, לביצוע פעולות הקשורות בהפריה חוץ-גופית, כולן או מקצתן, ובתנאים שקבע;
- "המנהל" - המנהל הכללי של משרד הבריאות או מי שהוא הסמיך לעניין חוק זה;
- "עובד סוציאלי" - כהגדרתו בחוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ו-1996⁷;
- "עובד סוציאלי לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים" - כהגדרתו בחוק הסכמים לנשיאת עוברים;
- "פקודת בריאות העם" - פקודת בריאות העם, 1940⁸;
- "רופא אחראי" - מנהל מחלקה מוכרת או רופא אחר מטעמו במחלקה המוכרת;
- "שימוש בזרע" - שימוש בזרע לשם הולדה;
- "תושב ישראל" - אזרח ישראלי או בעל רישיון לישיבת קבע בישראל;
- "השר" - שר הבריאות.

פרק ב': תנאים לנטילת זרע מנפטר

3. נטילת זרע מנפטר
 - (א) לא תבוצע נטילת זרע מנפטר לשימוש בו לשם הולדה (בחוק זה - נטילת זרע) אלא באישור מנהל בנק הזרע או רופא בבנק הזרע מטעמו (בסעיף זה - מנהל בנק הזרע) ולפי הוראות חוק זה.
 - (ב) נטילת זרע תבוצע רק לפי בקשה כלהלן, שהוגשה בכתב לפי הטופס שבתוספת הראשונה:
 - (1) בקשה של בת הזוג של הנפטר; ואולם אם נודע למנהל בנק הזרע כי יש ספק בדבר היותה של מבקשת בת הזוג של הנפטר, תהיה הבקשה טעונה אישור של בית המשפט;

ד ב ר י ה ס ב ר

יש בידי ההורה המבקש הנחיה מפורשת שבה הנפטר מינה אותו לעשות שימוש בזרע - גם אם יש התנגדות כאמור. מוצע לקבוע כי נטילת הזרע תבוצע רק לאחר שנקבע המוות וכדי לצמצם את הפגיעה בכבוד המת מוצע כי תבוצע לא יאוחר מ־48 שעות ממועד קביעת מוות לבני-נשימתו, שכן זהו פרק הזמן שבו יהיה אפשר להפיק זרע שיוכל להביא להולדה, אלא אם כן מנהל בנק הזרע אישר כי יש טעם רפואי בביצוע הנטילה גם לאחר חלוף הזמן האמור. עוד מוצע לקבוע כי נטילת הזרע לשם הולדה תיעשה רק לפי הוראות ההסדר המוצע, והוראות חוק האנטומיה והפתולוגיה, התשי"ג-1953, לא יחולו לגביה.

סעיף 3 מוצע לקבוע כי עם פטירתו של גבר שמלאו לו 18 שנים, יוכלו בת זוגו או מי מהוריו להגיש לאישור מנהל בנק זרע או רופא בבנק הזרע מטעמו בקשה ליטול ממנו זרע לאחר פטירתו לשימוש בו לשם הולדה, ובלבד שהנפטר לא התנגד לנטילת זרע ממנו או לשימוש בו לאחר מותו. נטילת זרע לפי בקשת בת הזוג לא תחייב את אישור בית המשפט, אלא אם כן נודע למנהל בנק הזרע כי יש ספק בדבר היותה אשתו של הנפטר או מי שידועה בציבור כבת זוגו. נטילת זרע לפי בקשת הורה של נפטר גם היא לא תחייב את אישור בית המשפט כל עוד אין התנגדות לבקשה מצד בת זוגו או מצד ההורה השני, ואם

⁶ ס"ח התש"ע, עמ' 520.

⁷ ס"ח התשנ"ו, עמ' 152.

⁸ ע"ר 1940, תוס' 1, (ע) 191, (א) 239.

(2) בקשה של הוררה של הנפטר; ואולם אם נודע למנהל בנק הזרע כי יש מחלוקת בין הוריו של הנפטר או שבת הזוג של הנפטר מתנגדת לבקשת ההורה או שלא ניתן לאתרה, תהיה הבקשה טעונה אישור של בית המשפט;

(3) אם הנפטר השאיר אחריו הנחיות בכתב כאמור בסעיף 5(א)(2) - בקשה של ההורה שהנפטר מינה בהנחיה לפי הסעיף האמור.

(ג) לא יאשר מנהל בנק הזרע בקשה לנטילת זרע מנפטר אם נודע לו כי הנפטר התנגד בחייו לנטילת זרע ממנו לאחר מותו או לשימוש בזרעו לאחר מותו.

(ד) מועד נטילת זרע מנפטר לא יקדם למועד קביעת המוות; לא יינטל זרע מהנפטר אם חלפו יותר מ-48 שעות ממועד קביעת מוות לבבי-נשימת, אלא אם כן אישר מנהל בנק הזרע כי עדיין יש טעם רפואי בביצוע הנטילה לשם הולדה לאחר חלוף המועד האמור.

(ה) לא יאשר מנהל בנק הזרע נטילת זרע מנפטר שטרם מלאו לו 18 שנים, אלא אם כן הנפטר היה חייל בעת פטירתו כאמור בסעיף 23.

(ו) אין באישור בקשה לנטילת זרע לפי סעיף זה כדי להעיד על התקיימות התנאים לשימוש בזרע לפי חוק זה.

(ז) נטילת זרע מנפטר תבוצע ככל הניתן תוך שמירה על כבוד המת וצמצום הפגיעה בגופו; הוראות חוק האנטומיה והפתולוגיה, התשי"ג-1953⁹, לא יחולו על נטילת זרע כאמור.

פרק ג': מתן הנחיות לעניין שימוש בזרע לאחר פטירה

4. (א) מי שמלאו לו 18 שנים רשאי לתת הנחיות לעניין אפשרות השימוש בזרע שיינטל ממנו אחרי פטירתו, כאמור בסעיף 5.

(ב) ההנחיות יינתנו בכתב לפי הטופס שבתוספת השנייה, וחתומת נותן ההנחיות עליהן תאומת בידי עורך דין לאחר שנוכח שהחותם שניצב בפניו נתן את ההנחיות בהסכמה חופשית ובהבינו את משמעותן ואת תוצאותיהן.

(ג) על אף האמור בסעיף קטן (ב), יראו כהנחיות גם הוראות שנותן ההנחיות נתן, בכתב, בעניינים האמורים בסעיף 5 וחתם עליהן בפני שני עדים בגירים שאינם הוריו או האם העתידית כהגדרתה בסעיף 9, לאחר שהצהיר בפניהם שאלה הנחיותיו בציון שמו ותאריך החתימה; העדים יאשרו באותו מעמד, בחתימת ידם על גבי ההנחיות, שנותן ההנחיות חתם על ההנחיות בהסכמה חופשית ובהבינו את משמעותן ואת תוצאותיהן.

ד ב ר י ה ס ב ר

את הוררה להחליט על השמדת הזרע. הנחיות כאמור יהיו בכתב, לפי הטופס שבתוספת השנייה המוצעת, והן ייחתמו בפני עורך דין או בפני שני עדים בגירים שאינם הורי הנפטר או האם העתידית. מוצע להסמיך את שר המשפטים לקבוע בתקנות דרכים נוספות למתן ההנחיות.

עוד מוצע לקבוע כי מי שהפקיד זרע בבנק הזרע בחייו יוכל באותו מועד להפקיד בבנק הזרע הנחיות לעניין שימוש בזרעו לאחר פטירתו, והנחיות אלו ייחתמו בפני מנהל בנק הזרע או רופא אחר בבנק הזרע. מוצע לסייג ולקבוע כי רק מי שמלאו לו 17 שנים יוכל לתת הנחיות כאמור, אף אם הפקיד את הזרע קודם לכן, בהתאמה לגיל שבו רשאי חולה הנוטה למות לתת הנחיות רפואיות מקדימות לטיפול בו לפי הוראות חוק החולה הנוטה למות, התשס"ו-2005.

סעיפים מוצע לקבוע את הדרכים שבהן יוכל אדם לתת בחייו הנחיות לעניין שימוש בזרעו לאחר פטירתו. בהנחיות אלה יוכל אדם להודיע על הסכמתו לשימוש של בת זוגו בזרעו אחרי פטירתו או למנות את הוררה שיוכל לעשות שימוש בזרע באמצעות אישה אחרת שעימה יתקשר ההורה במסמך הסכמות, וביצייתיה יופרו מזרעו של הנפטר לשם לידת ילד לנפטר שהיא תהיה אימו. מוצע לאפשר לנפטר להבהיר בהנחיותיו אם ברצונו כי מינויו של ההורה יהיה תקף גם אם במועד פטירתו הייתה לנפטר בת זוג, גם אם בת הזוג לא תהיה מעוניינת בשימוש בזרע, ואפילו אם אינה מעוניינת בכך בעצמה ומתנגדת לשימוש בו בידי אישה אחרת כאמור. לחלופין, נותן ההנחיות יוכל להבהיר בהנחיותיו כי הוא אינו מסכים לשימוש בזרעו לאחר פטירתו או למנות

⁹ ס"ח התשי"ג, עמ' 162.

(ד) שר המשפטים רשאי לקבוע דרכים נוספות למתן הנחיות לפי סעיף זה כאמור בסעיף 26(ב)(1)(ג).

(ה) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) עד (ד), הפקיד מי שמלאו לו 17 שנים זרע בבנק זרע, יציע לו בנק הזרע למסור באותו מועד הנחיות בכתב לעניין אפשרות השימוש בזרע לאחר מותו, כאמור בסעיף 5; מי שהפקיד זרע בבנק זרע בטרם מלאו לו 17 שנים רשאי לאחר שהגיע לגיל 17 למסור לבנק הזרע הנחיות כאמור; הנחיות לפי סעיף קטן זה ייחתמו בפני מנהל בנק הזרע או רופא אחר בבנק הזרע.

(ו) מי שנתן הנחיות כאמור בפרק זה רשאי לבטלן בכל עת, בין על ידי ביטול במפורש באחת הדרכים למתן הנחיות ובין על ידי השמדת ההנחיות; השמיד אדם כאמור את ההנחיות – חזקה עליו שהתכוון לבטלן.

(ז) ניתנו הנחיות חדשות, יראו אותן כמבטלות את ההנחיות הקודמות – אף אם אין בהן ביטול מפורש של הנחיות קודמות – אם הן סותרות את הוראות ההנחיות הקודמות.

5. (א) הנחיות לעניין אפשרות השימוש בזרע יכול שיהיו לעניינים אלו:

(1) שימוש בזרע לשם הולדה על ידי מי שתהיה בת זוגו של נתן ההנחיות במועד פטירתו;

(2) מינוי של הוריו של נתן ההנחיות או מי מהם, שלאחר פטירתו של נתן ההנחיות יהיה רשאי להחליט על שימוש בזרעו לשם הולדה על ידי אישה שתסכים לכך או להורות כאמור על השמדה של מנות הזרע, אם במועד הפטירה לא הייתה לנתן ההנחיות בת זוג; ואולם נתן ההנחיות יכול לקבוע במפורש כי מינוי הורהו כאמור יחול אף אם במועד הפטירה הייתה לו בת זוג שאינה מעוניינת לעשות בעצמה שימוש בזרע, ורשאי הוא לקבוע במפורש כאמור שמינוי הורהו יחול אף אם בת הזוג שאינה מעוניינת כאמור מתנגדת לעשיית שימוש בזרע על ידי אישה אחרת;

(3) התנגדותו לנטילת זרע או לשימוש בו לאחר הפטירה.

(ב) הנחיות לפי סעיף קטן (א) לשימוש בזרע של נפטר שמציינות במפורש תרומת זרע בלתי מוזהה שמסר נתן ההנחיות יחולו על תרומת זרע כאמור, ובלבד שבמועד שבו הוגשה בקשה לעשות שימוש בזרע לפי ההנחיות תרומת הזרע טרם הוקצתה לשימוש לאישה מסוימת.

פרק ד': שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה

6. (א) לא יעשה אדם שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה אלא באישור מנהל בנק הזרע ולפי הוראות חוק זה.

(ב) הזרעה או הפריה חוץ-גופית מזרע של נפטר לא תיעשה אלא במחלקה מוכרת.

ד ב ר י ה ס ב ר

מזרע של נפטר ייעשו במחלקה מוכרת, כהגדרתה בסעיף 2 המוצע. כמו כן, מוצע לקבוע כי מנהל בנק הזרע לא יאשר שימוש בזרע שלא בהתאם להנחיות שנתן הנפטר או שלא על ידי בת זוגו, ולא יאשר שימוש בזרע של הנפטר לשם הולדה על ידי יותר מאישה אחת ובלבד שלא נולד ילד מהפריה של אישה אחרת קודם לכן, וכמו כן לא יאשר שימוש בזרע שהפקיד קטין בחייו אם בעת פטירתו טרם מלאו לו 17 שנים.

לבסוף מוצע לקבוע כי מי שנתן הנחיות רשאי לבטלן בכל עת, בין על ידי ביטול מפורש באחת הדרכים למתן הנחיות ובין על ידי השמדת ההנחיות. אם ניתנו הנחיות חדשות שסותרות הנחיות קודמות יראו אותן כמבטלות את ההנחיות הקודמות.

סעיפים 6 ו-7 רק לפי הוראות ההסדר המוצע ובאישור מנהל בנק הזרע, וכי הזרעה או הפריה חוץ-גופית

7. (א) לא יאשר מנהל בנק הזרע שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה אלא בהתאם להנחיות שניתנו כאמור בפרק ג' או לפי הוראות סעיף 8.
- (ב) לא יאשר מנהל בנק הזרע שימוש בזרע שהפקיד נפטר בחייו בבנק זרע אם בעת פטירתו טרם מלאו לו 17 שנים.
- (ג) לא יאשר מנהל בנק הזרע שימוש בזרעו של נפטר לשם הולדה על ידי יותר מאישה אחת, אולם אין בכך כדי לגרוע מהאפשרות להשתמש בזרע להפריית ביציות על ידי אותה אישה יותר מפעם אחת או להפריה של אישה תוך שימוש בזרע של הנפטר אם הפריה של אישה אחרת לא הביאה להולדת ילד.
8. (א) הפקיד הנפטר זרע בבנק הזרע בחייו או ניטל זרע מנפטר, והנפטר לא השאיר הנחיות או השאיר הנחיה כאמור בסעיף 5(א)(1) ולא ידוע על התנגדותו לשימוש בזרעו לאחר מותו, רשאית בת הזוג של הנפטר, לפי בקשתה, לעשות שימוש בזרע לכל אחת מהפעולות שלהלן, בכפוף להוראות סעיף קטן (ג):
- (1) להזרעתה;
 - (2) להשתלח בה של ביציות, בין שלה ובין מתרומת ביציות, שיופרו מהזרע בכפוף להוראות חוק תרומת ביציות;
 - (3) להפריה של ביציותיה בכפוף להוראות חוק הסכמים לנשיאת עוברים.
- (ב) בקשת בת זוג של נפטר לפי סעיף קטן (א) תוגש לפי הטופס שבתוספת השלישית.
- (ג) מנהל בנק הזרע יאשר בקשה לפי סעיף קטן (א), לאחר שנוכח לפי הבקשה והמסמכים שצורפו לה כי התקיימו כל אלה:
- (1) התקבל דוח מעובד סוציאלי של בית החולים שבנק הזרע מתנהל בו המאשר את כל אלה;
 - (א) הוא הסביר למבקשת את משמעותו של ההליך ואת תוצאותיו ונוכח כי הבקשה הוגשה מתוך רצון כן וחופשי ולא מתוך לחץ משפחתי, חברתי, כלכלי או אחר;
 - (ב) הוא בחן אם יש קושי להיענות לבקשה בשל קיומן של נסיבות חריגות שקשורות להולדה בדרך של שימוש בזרע של נפטר;
- (ג) המבקשת אישרה בפני העובד הסוציאלי כי מסרה להורי הנפטר, אם ישנם, הודעה בדבר הגשת הבקשה;
- (2) המבקשת אינה נשואה ואינה ידועה בציבור כבת זוגו של אדם אחר;
 - (3) המבקשת תושבת ישראל;
 - (4) מלאו למבקשת 18 שנים;

ד ב ר י ה ס ב ר

הגשת הבקשה לאחר שחלפו שישה חודשים לפחות ולא יותר מחמש שנים מיום הפטירה; קבלת דוח עובד סוציאלי של בית החולים שניתן לגבי בת הזוג, שבו מאשר העובד הסוציאלי כי הסביר לה את משמעות ההליך ותוצאותיו ונוכח כי הבקשה הוגשה מרצונה החופשי, כי בחן אם יש קושי להיענות לבקשה בשל נסיבות חריגות שקשורות להולדה בדרך של שימוש בזרע של נפטר וכי המבקשת אישרה בפניו שמסרה הודעה להורי הנפטר בדבר הגשת הבקשה.

סעיפים 8 מוצע לאפשר לבת הזוג של הנפטר לעשות שימוש בזרעו לשם הולדה, בין באמצעות הזרעה או הפריית ביציותיה ובין מתרומת ביציות, או לשם ביצוע הליך נשיאת עוברים לגבי ביציותיה שהופרו מזרעו. בהליכים אלה מובטח קשר גנטי או פיזיולוגי בין האם ובין היילוד שיוולד. בקשת בת הזוג תוגש למנהל בנק הזרע והוא יאשרה על בסיס המידע שבפניו, אם המבקשת היא תושבת ישראל, בגירה והיא אינה נשואה ואינה ידועה בציבור כבת זוגו של אדם אחר. תנאים נוספים לאישור הבקשה על ידי מנהל בנק הזרע הם

(5) הבקשה הוגשה לאחר שחלפו שישה חודשים לפחות ממועד הפטירה ולא יאוחר מתום חמש שנים ממועד הפטירה; הגישה המבקשת בקשה לשימוש בזרע לאחר התקופה האמורה, לא יאשר מנהל בנק הזרע את הבקשה אלא אם כן בית המשפט אישר את הבקשה.

(ד) על אף האמור בסעיף קטן (ג), סברו הורי נפטר כי לא התקיימו התנאים לפי הסעיף הקטן האמור, או שהנפטר התנגד באופן מפורש וברור לשימוש בזרעו על ידי בת זוגו ויש לכך ראיה בכתב, רשאים הם לפנות לבית המשפט, ואם פנו כאמור – לא ייעשה שימוש בזרע לפי הבקשה אלא באישור בית המשפט; פנו הורי הנפטר לבית המשפט בעילה של אי-התקיימות התנאי שבסעיף קטן (ג)(2) או (3), רשאי בית המשפט להורות על קבלת תסקיר לפי סעיף 10(ב).

(ה) הצביע דוח העובד הסוציאלי כאמור בסעיף קטן (ג)(1) על קושי לאשר את הבקשה של בת הזוג של הנפטר בשל נסיבות חריגות שקשורות להולדה בדרך של שימוש בזרע של נפטר, תהיה הבקשה טעונה אישור של בית המשפט לאחר שהוגש לו תסקיר לפי סעיף 10(א).

(ו) אושרה בקשה לשימוש של בת זוג בזרע לשם הולדה, יחול האישור גם על שימוש חוזר שלה בזרע, כל עוד נוכח מנהל בנק הזרע כי מתקיימים התנאים לפי סעיף קטן (ג)(2) ו-3).

(א) הפקיד הנפטר זרע בבנק הזרע בחייו או ניטל זרע מנפטר והנפטר לא הותיר אחריו בת זוג או שבת הזוג שהותיר אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרע כאמור, ולנפטר אין ילדים והוא נתן הנחיות למינוי הורוהו לפעול כאמור בסעיף 5(א)(2), רשאי ההורה שמונה כאמור לבקש, בכתב, לפי הטופס שבתוספת הרביעית, לעשות שימוש בזרע של הנפטר להפריית אישה מסוימת שאינה בת הזוג של הנפטר שההורה התקשר עימה במסמך הסכמות בכתב כדי שתלד ילד מזרעו של הנפטר שהיא תהיה אימו (בחוק זה – אם עתידית).

(ב) שימוש בזרע לפי בקשה כאמור בסעיף קטן (א) טעון אישור של בית המשפט, ולא ייתן בית המשפט אישור כאמור אלא אם כן הוגש לו תסקיר כאמור בסעיף 10(א) והוא בחן את מסמך ההסכמות כאמור בסעיף קטן (ג) וכן וידא כי המבקשים הגישו את הבקשה בהסכמה חופשית וכי הם מבינים את פרטיה כאמור בטופס שבתוספת הרביעית ואת משמעויותיה, ונוכח כי התקיימו כל אלה:

9. שימוש בזרע להפריית אם עתידית

ד ב ר י ה ס ב ר

אם הבקשה לשימוש של בת הזוג בזרע הנפטר תאושר, יחול האישור על שימוש חוזר שלה בזרע אם מנהל בנק הזרע נוכח שאינה נשואה או ידועה בציבור כת זוג של אדם אחר וכי היא תושבת ישראל.

סעיף 9 לגבי נפטר שאין לו ילדים ושלא הותיר אחריו בת זוג או שבת זוג אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרעו, מוצע לאפשר להורה שהנפטר מינה אותו בכתב בהנחיותיו לבקש לעשות שימוש בזרעו לשם הולדה באמצעות אישה אחרת שאינה בת זוג של הנפטר (להלן – אם עתידית), שעומה התקשר במסמך הסכמות. בקשה לשימוש בזרע על ידי אם עתידית טעונה אישור של בית המשפט. בית המשפט יבדוק, בין היתר, אם האם העתידית אינה קרובת משפחתו של הנפטר, אם היא בת דתו של

עם זאת, יידרש אישור בית המשפט לבקשת בת הזוג אם חלפו חמש שנים מיום הפטירה או אם דוח העובד הסוציאלי הצביע על קושי כאמור באישור הבקשה, שאז יחליט בית המשפט בבקשה רק לאחר קבלת תסקיר שבחן את כל העניינים המפורטים בסעיף 10(א) לחוק המוצע.

אם הורי הנפטר פנו לבית משפט מאחר שסברו כי לא התקיימו התנאים כאמור או שהנפטר התנגד באופן מפורש וברור לשימוש של בת זוגו בזרעו ויש לכך ראיה בכתב, יידרש אישור בית המשפט לבקשה, והוא רשאי להורות שיוגש לו תסקיר של עובד סוציאלי לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), התשנ"ו-1996, בעניינים שעליהם יורה.

- (1) האם העתידית אינה קרובת משפחה של הנפטר; לעניין זה, "קרובת משפחה" – סבתא, אם, אחות, ילדה, אחות הורה, אשת אחי ההורה, אשת סב, אשת אב, אשת אח ואשת ילד ובנותיהן של כל אחת מהן, וכן בנותיהם של סב, אב, אח וילד ובתה של בת הזוג ואחותה;
- (2) האם העתידית היא בת דתו של הנפטר; הוראת פסקה זו לא תחול אם הנפטר חסר דת;
- (3) האם העתידית אינה נשואה ואינה ידועה בציבור כבת זוגו של אדם אחר;
- (4) האם העתידית תושבת ישראל;
- (5) מלאו לאם העתידית 18 שנים;
- (6) ניתנה חוות דעת רפואית של רופא בעל תואר מומחה ביילוד וגינקולוגיה בדבר מידת היכולת של האם העתידית להפרות את ביציותיה ולשאת היריון;
- (7) ניתנו, על פי אמות מידה רפואיות מקובלות החלות לעניין תרומות זרע, אישורים בדבר ביצוע בדיקות כלהלן:
 - (א) בדיקה רפואית של איכות הזרע ושל תקינותו, אם ניתן לבצעה;
 - (ב) בדיקה של מידת ההתאמה של האם העתידית מבחינה רפואית וגנטית להפריה של ביציותיה בזרע של הנפטר;
 - (8) הבקשה לפי סעיף קטן (א) הוגשה לאחר שחלפו שישה חודשים לפחות ממועד הפטירה, ולא יאוחר מתום חמש שנים ממועד הפטירה או מתום 24 חודשים מהמועד שבו נודע כי בת זוגו של הנפטר אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרע, לפי המאוחר; על אף האמור בפסקה זו, בית המשפט רשאי לאשר את השימוש בזרע אף אם הבקשה הוגשה במועד מאוחר יותר אם התקיימו טעמים מיוחדים המצדיקים זאת;
 - (9) תנאים נוספים שנקבעו לפי סעיף 26(ב)(1)(א).
- (ג) בית המשפט יבחן את תנאי מסמך ההסכמות שנערך עם האם העתידית ויודא כי הצדדים לו ערכו את מסמך ההסכמות בהסכמה חופשית ובהבין את משמעותו ואת תוצאותיו, וכי מסמך ההסכמות תואם את הוראות חוק זה, שומר על מעמדה של האם העתידית כאימו של הילד, שומר על זכויות הצדדים, בין השאר בהתאם למפורט בסעיף 10(א), ואינו נוגד את תקנת הציבור; כל הסכמה נוספת עם האם העתידית או שינוי במסמך ההסכמות עד ללידת ילוד משימוש בזרע יהיו טעונים גם הם אישור של בית המשפט בהתאם להוראות סעיף זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

האם העתידית כאימו של הילד, שומר על זכויות הצדדים ואינו נוגד את תקנת הציבור. כמו כן יודא בית המשפט כי המבקשים הגישו את בקשתם בהסכמה חופשית וכי הם מבינים את פרטי הבקשה שהגישו לפי המפורט בטופס הבקשה ואת משמעויותיה, לרבות ידיעתם כי באפשרותם לפנות לגורם מוסמך לפי דתו של הנפטר לשם בדיקת המעמד האישי לענייני נישואין וגירושין של הילד שייולד.

מוצע לקבוע כי את הבקשה יהיה אפשר להגיש לאחר שחלפו לפחות שישה חודשים ממועד הפטירה וטרם חלפו חמש שנים ממועד הפטירה או יותר מ-24 חודשים מהמועד שבו נודע שבת הזוג אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרע כאמור, לפי המאוחר.

הנפטר (אם הוא אינו חסר דת), אם היא אינה נשואה ואינה ידועה בציבור כבת זוגו של אדם אחר, אם היא תושבת ישראל ובגירה, אם ניתנה לגביה חוות דעת רפואית בדבר היכולת להפרות את ביציותיה ויכולתה לשאת היריון ואם ניתנו אישורים בדבר בדיקת איכות הזרע ותקינותו, אם ניתן לבדוק זאת, ואת מידת התאמתה של האם העתידית מבחינה רפואית וגנטית להפריה של הביציות בזרע של הנפטר.

נוסף על כך, בית המשפט יבחן את מסמך ההסכמות שנערך עם האם העתידית ויודא שנעשה מרצונם החופשי של הצדדים בהבין את משמעותו ואת תוצאותיו, שהוא תואם את הוראות החוק המוצע, שומר על מעמדה של

10. (א) בית המשפט לא יחליט בבקשה לפי סעיפים 8(ה) או 9 אלא לאחר שהוגש לו תסקיר של עובד סוציאלי לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים המאשר כי בחן את כל אלה וכי נמטר להורי הנפטר ולבת הזוג או לאם העתידיה, לפי העניין, מידע לעניין ההליכים המשפטיים והרפואיים הקשורים בשימוש בורע ומעמד היילוד שייוולד:

(1) בחירתה של בת הזוג או האם העתידיה, לפי העניין, לבצע את ההליך נובעת מרצון כן וחופשי ולא מלחץ משפחתי, חברתי, כלכלי או אחר;

(2) טובת הילד, ובכלל זה המערך המשפחתי של בת הזוג או האם העתידיה, לפי העניין, ומעגלי התמיכה שלתוכם עתיד הילד להיוולד והיכולת לספק את כל צרכיו;

(3) הבנת בת הזוג או האם העתידיה, לפי העניין, כי היא תהיה בעלת המעמד ההורי הבלעדי כלפי הילד, לרבות אחריות וחובות וזכויות הוריות בלעדיות;

(4) הבנת הורי הנפטר כי לבת הזוג או לאם העתידיה, לפי העניין, נתון מעמד הורי בלעדי כלפי הילד וכי הם לא יהיו בעלי זכויות או חובות הוריות כלפיה;

(5) הבנה של בת הזוג או האם העתידיה, לפי העניין, ושל הורי הנפטר כי הזכויות והחובות שקיימות לגבי נכד לפי סעיפים 28א ו-28ב(ב) לחוק הכשרות המשפטית ולפי חוק לתיקון דיני המשפחה יחולו על הורי הנפטר כלפי הילד;

(6) מערכת היחסים בין בת הזוג או האם העתידיה, לפי העניין, ובין הורי הנפטר והבנה הדדית של תפקידיהם כלפי הילד.

(ב) הורה בית המשפט על עריכת תסקיר לפי סעיף 8(ד), יורה על הנושאים הטעונים בדיקה בתסקיר כאמור, לרבות מהנושאים המנויים בסעיף קטן (א).

(ג) לשם הכנת תסקיר כאמור בסעיף זה יהיו הסמכויות הנתונות לעובד סוציאלי לעניין סדרי דין לפי חוק הסעד (סדרי דין בעניני קטינים, חולי נפש ונעדרים), התשט"ו-1955,¹⁰ נתונות לעובד סוציאלי לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים, בשניונים המחויבים.

11. (א) בהליך לפי סעיף 9 תהיה גם האם העתידיה צד להליך; המבקש ימציא העתק מהבקשה לבת הזוג של הנפטר, אם ישנה, ואם אחד ההורים של הנפטר הגיש את הבקשה, יהיה גם ההורה השני, אם ישנו, צד להליך.

(ב) היועץ המשפטי לממשלה יהיה צד לכל הליך לפי חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

בשניונים המחויבים.

סעיף 11 מוצע לקבוע שבהליך של בקשה שגישה הורה של הנפטר לעשות שימוש בורע על ידי אם עתידיה, תהיה האם העתידיה צד להליך, ואם רק אחד ההורים מגיש את הבקשה - יהיה גם ההורה השני צד להליך. כמו כן מוצע לקבוע שהעתק מהבקשה יומצא לבת הזוג של הנפטר, ושהיועץ המשפטי לממשלה יהיה צד לכל הליך לפי החוק המוצע ושר המשפטים יהיה רשאי לקבוע הוראות נוספות לעניין הצדדים להליכים שיפוטיים לפי החוק. עוד מוצע לקבוע כי בהליך בפני בית משפט לפי סעיף 8 או 9 לחוק המוצע על בת הזוג או האם העתידיה להודיע לבית המשפט על שינוי שחל במהלך ההליך בפרטים הקשורים באישור הבקשה לגביה.

סעיף 10(א) בית המשפט לא יחליט בבקשה לשימוש בורע על ידי אם עתידיה או בבקשה לשימוש בו על ידי בת זוג שדוח עובד סוציאלי הצביע על קושי באישורה, עד אשר יוגש לו תסקיר של עובד סוציאלי שיבחן אם בחירתה של האישה נעשתה מתוך רצון חופשי, את טובת הילד שייוולד, ובכלל זה את המערך המשפחתי של האישה ומעגלי התמיכה שלתוכם עתיד הילד להיוולד והיכולת לספק את כל צרכיו ואם כל הצדדים מבינים את תפקידיהם, חובותיהם וזכויותיהם כלפי הילד שייוולד ואת מערכת היחסים ביניהם. לשם הכנת התסקיר יהיו נתונות לעובד הסוציאלי סמכויות שניתנות לעניין קטינים לפי חוק הסעד (סדרי דין בעניני קטינים, חולי נפש ונעדרים), התשט"ו-1955.

¹⁰ ס"ח התשט"ו, עמ' 126.

(ג) שר המשפטים רשאי לקבוע כאמור בסעיף 26(ב)(1)(ד) הוראות נוספות לעניין הצדדים להליך שיפוטי לפי חוק זה או לקבוע כי בהליכים מסוימים לא יחולו הוראות סעיפים קטנים (א) ו-(ב), כולן או חלקן.

(ד) בת זוגו של הנפטר או האם העתידית, לפי העניין, תודיע לבית המשפט על כל שינוי בפרטים הנוגעים לה כאמור בסעיף 8(ג) ו-(2) או 9(ב), לפי העניין, שחל במהלך הליך לפי סעיף 8(ד) או (ה) או 9.

12. לבת הזוג או לאם העתידית, לפי העניין, תהיה החלטה בלעדית בעניינים הרפואיים והבריאותיים הקשורים בתהליך ההפריה, ההיריון והלידה, ולא יימנע ממנה לקבל טיפול רפואי או לבצע בה פעולה רפואית לפי רצונה, לרבות הפסקת היריון לפי סימן ב' בפרק י' לחוק העונשין.

13. לבני משפחתו של הנפטר ולכל אדם אחר, פרט לבת זוגו של הנפטר ופרט להורהו של הנפטר שהנפטר מינה בהנחיות לפי סעיף 5(א)(2), לא יהיה כל מעמד לעניין שימוש בזרעו.

פרק ה': השמדת מנת זרע

14. (א) נודע לבנק זרע כי הנפטר הורה בהנחיותיו על התנגדותו לשימוש בזרע, כאמור בסעיף 5(א)(3), יפעל בנק הזרע בהתאם להנחיות לעניין זרע שהפקיד הנפטר בחייו או שניטל מהנפטר לאחר מותו.

(ב) בנק זרע רשאי להשמיד מנת זרע שהפקיד נפטר בחייו או מנת זרע שניטלה מנפטר אחרי מותו לאחר תום שבע שנים ממועד הפטירה של מפקיד הזרע, או של מי שהזרע ניטל ממנו אחרי מותו, לפי העניין, אלא אם כן הוגשה בקשה לשימוש בזרע כאמור בסעיף 8 או 9.

פרק ו': מעמד היילוד

15. (א) נולד ילד משימוש בזרעו של נפטר לפי חוק זה, תהיה בת הזוג של הנפטר או האם העתידית כהגדרתה בסעיף 9, לפי העניין, אימו של הילד והאפוטרופוסית הבלעדית עליו, והוא יהיה ילדה לכל דבר ועניין.

(ב) על אף האמור בסעיף 21 לחוק מרשם האוכלוסין, יילוד שנולד מהזרעה או הפריה בישראל משימוש בזרעו של נפטר שהופקד בבנק זרע או שניטל בישראל לפי חוק זה יירשם במרשם האוכלוסין כילדו של הנפטר לפי הודעה של האם, בצירוף אישור של רופא אחראי במחלקה מוכרת כי ההזרעה או ההפריה בוצעו בזרעו של הנפטר; הודעת האם כאמור תימסר במסגרת הודעה על הלידה לפי סעיף 6 לחוק מרשם האוכלוסין, ואישור כאמור יצורף לא יאוחר מ-90 ימים מיום הלידה; בהיעדר אישור כאמור, יירשם הנפטר כאביו של היילוד על סמך תוצאות בדיקה גנטית לקשרי משפחה שנערכה לפי הוראות חוק מידע גנטי, התשס"א-2000¹¹.

ד ב ר י ה ס ב ר

בזרע, על בנק הזרע לפעול בהתאם להנחיות אלו ולהשמיד את מנות הזרע. כמו כן מוצע לקבוע כי בנק זרע יהיה רשאי להשמיד את מנות הזרע בתום שבע שנים ממועד הפטירה, ובלבד שבתקופה זו לא הגישו בת זוגו של הנפטר או הורהו בקשה לעשות שימוש בזרע בהתאם להוראות החוק המוצע.

סעיף 15 פרק ו' המוצע עוסק במעמדו של הילד שייולד מהשימוש בזרעו של הנפטר, וקובע כי בת הזוג של הנפטר או האם העתידית, לפי העניין, תהיה אימו של הילד והאפוטרופוסית הבלעדית עליו, והוא יהיה ילדה לכל דבר ועניין. על בת הזוג של הנפטר או האם

סעיפים כדי למנוע הפעלת לחצים על בת הזוג או האם 12 ו-13 העתידית, מוצע לקבוע כי תהיה לה זכות החלטה בלעדית בעניינים הרפואיים והבריאותיים הקשורים בתהליך ההפריה, ההיריון והלידה, ולא תימנע ממנה קבלת טיפול רפואי לפי רצונה, לרבות הפסקת היריון. כמו כן מוצע להבהיר כי פרט לאפשרות השימוש בזרע הנתונה לבת הזוג של הנפטר או להורהו שמונה לכך בהנחיות, לא יהיה לבני המשפחה של הנפטר כל מעמד בעניין השימוש בזרעו.

סעיף 14 מוצע לקבוע כי אם נודע לבנק הזרע כי הנפטר הורה בהנחיותיו על התנגדותו לעשות שימוש

¹¹ ס"ח התשס"א, עמ' 62.

(ג) בלי לגרוע ממעמדו של ילד שנולד משימוש של אם עתידית בזרע של נפטר כילדו של הנפטר, לא יוקנו לו או בעדו זכויות הניתנות ליתום של הנספה לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950¹², או לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970¹³, ולא תהיה לו או בעדו זכאות לגמלאות הניתנות לשאירו של הנפטר או בעדו לפי סימן ד' לפרק י"א לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995¹⁴, או לתלוי בנפטר או בעדו לפי פרקים ה', י"ג או י"ג לחוק האמור.

(ד) הוראות כל דין הנוגעות לזכויות וחובות של אדם לגבי נכדו, ובכלל זה הוראות סעיפים 28 ו-28ב(ב) לחוק הכשרות המשפטית והוראות חוק לתיקון דיני המשפחה, יחולו על הורי הנפטר לגבי הילד שיוולד מהשימוש בזרע הנפטר לפי חוק זה.

פרק ז': היעדר ירושה בזרע ואיסור סחר ותיווך בו

16. היעדר ירושה בזרע 16. (א) לא יראו זרע כחלק מעיזובו של אדם ולא יועבר זרע של אדם ליורשיו במותו. (ב) הורה אדם בצוואתו על הורשת זרעו, תהא הוראה זו בטלה.
17. איסור סחר בזרע של נפטר 17. לא ייתן אדם תמורה כספית או כל תמורה אחרת לבת זוגו של הנפטר, לאם העתידית או להורה של הנפטר ולא יקבל אדם ממי מהם תמורה כאמור בעבור שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה.
18. איסור תיווך 18. לא יתווך אדם בין צדדים למסמך הסכמות לשימוש של אם עתידית בזרע אם התיווך נעשה בתמורה כספית או בכל תמורה אחרת או אם הובטחה בעבור השימוש בזרע תמורה כאמור, ולא יקבל אדם תמורה בעד תיווך בנסיבות אלו.

ד ב ר י ה ס ב ר

מוצע לקבוע כי הוראות כל דין הנוגעות לזכויות וחובות של אדם לגבי נכדו, ובכלל זה לעניין זכות הורים שכולים לבקש החלטה בעניין הקשר עם נכדם הקטין ואפשרות החבות במוזנות הנכד, יחולו על הורי הנפטר לגבי הילד שיוולד מהשימוש בזרעו.

סעיף 16 מוצע לקבוע במפורש כי זרע אינו חלק מעיזובו של אדם ואין להעבירו ליורשיו, וכי הוראה בעניין הורשת זרע בצוואה - בטלה.

סעיפים 17 ו-18 מוצע לקבוע איסור סחר ותיווך בזרע של אדם שנפטר, ובכלל זה איסור מתן תמורה כספית או אחרת לבת הזוג, לאם העתידית או להורה הנפטר, או קבלת תמורה ממי מהם בעבור שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה וכן איסור תיווך בין צדדים למסמך הסכמות לשם שימוש בזרע של נפטר על ידי אם עתידית אם התיווך נעשה בתמורה כספית או אחרת, או בהבטחה לתמורה זו ואיסור קבלת תמורה כאמור בעד תיווך כאמור.

העתידית לרשום את היילוד במרשם האוכלוסין כילדו של הנפטר, במסגרת הודעה על לידה לפי סעיף 6 לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, בכפוף להצגת אישור של רופא אחראי במחלקה המוכרת שבה בוצעה ההפריה שיאשר כי ההפריה בוצעה מזרעו של הנפטר, ואם אין אישור כאמור - על סמך תוצאת בדיקה גנטית לקשרי משפחה.

מוצע לקבוע כי ילד שנולד מזרעו של הנפטר למי שהייתה "אם עתידית" כמשמעותה בחוק המוצע לא יהיה זכאי לזכויות המוקנות ליתום של נספה לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"י-1950, או לפי חוק התגמולים לנפגעי פעולות איבה, התש"ל-1970. אי-מתן זכויות כאמור לילד כיתום של הנספה אינו גורע ממעמדו כילדו של הנספה לעניינים אחרים כגון זכותו להיעדר מעבודתו ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל או ביום הזיכרון הפרטי. כמו כן, ילד שיוולד לאם עתידית, לא יהיה זכאי לגמלאות הניתנות לשאירו של הנפטר ולתלויים בו לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995.

¹² ס"ח התש"י, עמ' 162.

¹³ ס"ח התש"ל, עמ' 126.

¹⁴ ס"ח התשנ"ה, עמ' 210.

איסור הרצאה
מישראל של זרע
של נפטל לשם
הולדה

19. לא יוציא אדם מישראל זרע של נפטל, ובכלל זה זרע שניטל מנפטל בישראל, לשם שימוש בזרע, אלא באישור של בית המשפט, ואם ניתן אישור כאמור - לא יחולו לעניין השימוש בזרע הוראות סעיף 6(ב) ולא יחולו הוראות סעיף 15(ב); בית המשפט לא ייתן אישור כאמור אלא אם כן מצא כי אין בכך כדי לפגוע במטרת חוק זה או בתקנת הציבור ומתקיים אחד מאלה:
(1) בת הזוג של הנפטל שאינה תושבת ישראל מבקשת לעשות שימוש בזרע והדין במדינת המוצא שלה מאפשר שימוש בזרע של נפטל לשם הולדה על ידי בת זוגו לפי רצונו;
(2) הורה של הנפטל שהנפטל מינה אותו בהנחיות לפי סעיף 5(א)(2), ושאינו תושב ישראל מבקש לעשות שימוש בזרע והדין במדינת המוצא של אותו הורה מאפשר שימוש בזרע של נפטל לשם הולדה לפי רצונו.

פרק ח': הוראות שונות

20. אדם שהגיע אליו מידע לפי הוראות חוק זה תוך כדי מילוי תפקידו או במהלך עבודתו או לשם הגשת בקשה לפי חוק זה, ישמרנו בסוד, לא יגלה אותו לאחר ולא יעשה בו כל שימוש, אלא לפי הוראות חוק זה ובמידה הנדרשת לכך.
21. בנק זרע ומחלקה מוכרת ידווחו לשר, עד 15 בינואר בכל שנה, על יישום הוראות חוק זה בשנה שקדמה לה, ובכלל זה ידווחו כלהלן על כל אלה:
(1) מנהל בנק זרע או רופא בבנק הזרע מטעמו ידווח על מספר הבקשות לנטילת זרע מנפטל שהוגשו לבנק הזרע, מספר הבקשות שאושרו ומספר נטילות הזרע שביצע בנק הזרע;
(2) מנהל בנק זרע או רופא בבנק הזרע מטעמו ידווח על מספר הבקשות לשימוש בזרע על ידי בת זוג של נפטל שהוגשו לבנק הזרע, מספר הבקשות שאושרו, ועל מספר הבקשות שאושרו לשימוש על ידי אם עתידית לאחר אישור בית המשפט;
(3) מנהל מחלקה מוכרת ידווח על מספר הליכי ההזרעה וההפריה החוץ-גופית שבוצעו בזרע של נפטל לשם הולדה על ידי בת זוג של נפטל, ועל מספר ההליכים כאמור שבוצעו לשם הולדה על ידי אם עתידית.
22. העושה אחד מאלה, דינו - מאסר שנה או קנס כאמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין; עונשין
(1) נוטל זרע מנפטל ללא אישור מנהל בנק הזרע, בניגוד להוראות סעיף 3(א);

ד ב ר י ה ס ב ר

למועד הדיווח, ובכלל זה דיווח על מספר הבקשות לנטילת זרע מנפטל ולשימוש בו על ידי בת זוג ועל ידי אם עתידית ומספר הליכי ההזרעה וההפריה החוץ-גופית שבוצעו בזרע של נפטל לשם הולדה על ידי בת זוג או על ידי אם עתידית.

22 סעיף מוצע לקבוע כי הפרת הוראות מסוימות בחוק המוצע תיחשב עבירה פלילית וכי העונש בצידה יהיה שנת מאסר או קנס כאמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (כיום, 226,000 שקלים חדשים), ובכלל זה עבירות אלו: נטילת זרע מהנפטל ללא אישור מנהל בנק הזרע, שימוש בזרע של הנפטל ללא אישור מנהל בנק הזרע או ללא אישור בית המשפט במקרים שבהם נדרש אישורו, מתן תמורה לבת זוג, לאם עתידית או להורה של הנפטל או קבלת תמורה ממי מהם בעבור שימוש בזרע לשם הולדה, ותיווך בתמורה בין צדדים למסמך הסכמות לשימוש בזרע על ידי אם עתידית, בניגוד להוראות החוק המוצע.

19 סעיף מוצע לקבוע כי אין להוציא מישראל זרע של נפטל לשם הולדה, אלא אם כן בת הזוג של הנפטל אינה תושבת ישראל והיא מבקשת לעשות שימוש בזרע לשם הולדה לפי רצונו והדין במדינת המוצא שלה מאפשר זאת, או שהורה של הנפטל, שהנפטל מינה בהנחיותיו, אינו תושב ישראל והדין במדינת המוצא של ההורה מאפשר את השימוש בזרע לפי רצון הנפטל, והכול ובלבד שהתקבל לכך אישור בית המשפט לאחר שוודא כי אין בהוצאת הזרע כאמור כדי לפגוע במטרת החוק המוצע או בתקנת הציבור.

20 סעיף מוצע לקבוע חובת שמירת סודיות על כל אדם שהגיע אליו מידע לפי הוראות החוק המוצע תוך כדי מילוי תפקידו או במהלך עבודתו או לשם הגשת בקשה לפי החוק המוצע.

21 סעיף מוצע להטיל על בנק זרע ועל מחלקה מוכרת כהגדרתה בסעיף 2 המוצע חובת דיווח שנתית לשר הבריאות על יישום הוראות החוק בשנה הקודמת

- (2) עושה שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה ללא אישור מנהל בנק הזרע, בניגוד להוראות סעיף 6(א);
- (3) עושה שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה בנסיבות של סעיפים 8(ד) או 9(ה), 9 או 19, ללא אישור בית המשפט;
- (4) נותן לבת הזוג של הנפטר, לאם העתידית או להורה של הנפטר תמורה או מקבל ממי מהם תמורה בעבור שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה, בניגוד להוראות סעיף 17;
- (5) מתווך בין צדדים למסמך הסכמות בתמורה, לשם שימוש בזרע של נפטר על ידי אם עתידית, בניגוד להוראות סעיף 18.
23. (א) צבא הגנה לישראל ימסור לכל חייל, סמוך לתחילת שירותו הסדיר, מידע לעניין אפשרות מתן הנחיות בדבר שימוש בזרע של נפטר לפי חוק זה והדרך למתן ההנחיות ולעניין המשמעות שיש למתן הנחיות ולא-מתן הנחיות לעניין חוק זה.
- (ב) צבא הגנה לישראל יציע לכל חייל בשירות סדיר, פעם אחת לפחות במהלך שירותו, לתת הנחיות לעניין שימוש בזרע לאחר פטירתו.
- (ג) על אף האמור בסעיף 4, חייל רשאי לתת הנחיות לעניין שימוש בזרע לאחר פטירתו, אף אם טרם מלאו לו 18 שנים.
- (ד) שר הביטחון, בהסכמת שר המשפטים, יקבע דרך מותאמת דיגיטלית למתן ההנחיות בידי חייל במקום הדרך הקבועה בסעיף 4, ובלבד שבדרך האמורה ניתן לאמת את זהותו של נותן ההנחיות, מתאפשר לחייל בכל עת במהלך שירותו הסדיר לשנותן, ונמסר באמצעותה מידע כאמור בסעיף קטן (א); תקנות ראשונות לפי סעיף קטן זה יותקנו עד יום תחילתו של חוק זה.
- (ה) הנחיות שנתן חייל בדרך כאמור בסעיף קטן (ד), יישמרו על ידי צבא הגנה לישראל עד תום תקופת השירות הסדיר, בדרך המבטיחה ככל הניתן את פרטיות נותן ההנחיות, והן יהיו זמינות לעיון ככל שהדבר נדרש לפי הוראות חוק זה; צבא הגנה לישראל ימסור לחייל בתום שירותו הסדיר עותק של ההנחיות שמסר והנחיות במסמך האמור דינן כדין הנחיות שניתנו לפי סעיף 4.
- (ו) שר הביטחון, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, יקבע הוראות לעניין החלת ההסדר שלפי סעיפים קטנים (א) עד (ה) על חייל מילואים, בשינויים שיקבע כאמור; תקנות ראשונות לפי סעיף קטן זה יובאו לאישור הוועדה בתוך שנה מיום תחילתו של חוק זה.

ד ב ר י ה ס ב ר

חודשים מיום פרסומו, תקנות בעניין דרך מותאמת דיגיטלית למתן הנחיות של חייל, אף שלא בפני עורך דין או עדים, ובלבד שתבטיח כי ניתן לאמת את זהותו של נותן ההנחיות, שמתאפשר לחייל בכל עת במהלך שירותו הסדיר לשנותן, ושימסר באמצעותה מידע לחייל בנושא זה. אחריותו של צה"ל תהיה לשמור את ההנחיות באופן המבטיח את הפרטיות עד תום תקופת השירות. בתום התקופה ימסור צה"ל עותק מהן לחייל, וההנחיות בעותק זה ייחשבו להנחיותיו אף שלא ניתנו בדרך הקבועה בסעיף 4 לחוק המוצע. מוצע לקבוע כי צה"ל ימסור לחייל שהחל את תקופת שירותו לפני יום התחילה, מידע בתוך 30 ימים מאותו מועד.

לבסוף, מוצע להסמיך את שר הביטחון, בהסכמת שר המשפטים ובאישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, לקבוע עד תום שנה מיום התחילה הוראות לעניין החלת ההסדר האמור, לרבות מתן הנחיות בדרך מותאמת דיגיטלית, גם לעניין חיילי מילואים.

סעיפים בשל המאפיינים המיוחדים של שירות החובה לפי חוק שירות ביטחון [נוסח 23, 26(ג) שירות החובה לפי חוק שירות ביטחון] ו-29(ד) (משולב), התשמ"ו-1986, וסיכון החיים שעשוי להיות כרוך בו, מוצע לקבוע הוראות מיוחדות לעניין חיילים בשירות סדיר ובשירות קבע. מוצע לקבוע כי צה"ל ימסור לכל חייל, לרבות מי שמשרת בשירות סדיר במשמר הגבול, במשמרת ישראל או בשירות בתי הסוהר ולרבות מי שנמצא בהכשרה קדם-צבאית שאינה הכשרה לנהיגה, סמוך לתחילת שירותו, מידע לעניין אפשרות מתן הנחיות בדבר שימוש בזרע של נפטר, הדרך למתן ההנחיות ומשמעויות של מתן הנחיות ושל אי-ניתנתן. כמו כן מוצע לקבוע כי צה"ל יציע לכל חייל פעם אחת לפחות בתקופת השירות הסדיר לתת הנחיות כאמור אף אם טרם מלאו לו 18 שנים.

מוצע להסמיך את שר הביטחון, בהסכמת שר המשפטים, לקבוע עד יום התחילה של החוק המוצע - שיחול שישה

(ז) בסעיף זה -

"חוק שירות ביטחון" - חוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986¹⁵;
"חייל" - כל אחד מאלה:

- (1) חייל כהגדרתו בפסקה (1) להגדרה "חייל" שבחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955¹⁶;
- (2) מי שמשרת לפי חוק שירות ביטחון ביחידות כאמור בסעיפים 24 עד 224 לחוק שירות ביטחון;
- (3) מי שנמצא בהכשרה קדם-צבאית כהגדרתה בסעיף ג(ב) לחוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום), התש"ו-1950;
"חייל מילואים" - כהגדרתו בחוק שירות המילואים, התשס"ח-2008¹⁷;
- "שירות סדיר" - כהגדרתו בחוק שירות ביטחון וכן שירות לפי סעיפים 24 עד 224 לחוק האמור.

24. (א) אין בהוראות חוק זה כדי לגרוע מהוראות לפי חוקים אלה: שמירת דינים

- (1) חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981¹⁸;
 - (2) חוק הסכמים לנשיאת עוברים, אולם לעניין סעיף 5(א)(א1)(ב) לחוק האמור, יראו גם נפטר שנעשה שימוש בזרעו לפי חוק זה כהורה מיועד;
 - (3) חוק תרומת ביציות;
 - (4) חוק הכשרות המשפטית;
 - (5) חוק לתיקון דיני המשפחה;
 - (6) חוק מרשם האוכלוסין, למעט ההוראות בדבר רישום ילדו של נפטר לפי סעיף 15(ב).
- (ב) אין בהוראות חוק זה כדי לפגוע בדיני איסור והיתר לענייני נישואין וגירושין, וכדי לגרוע מסמכויותיהם של בתי הדין הדתיים.

25. הוראות חוק זה לא יחולו - סייג לתחולה

- (1) על ביצית שהופרתה בהפריה חוץ-גופית בזרעו של הנפטר טרם פטירתו;
- (2) על זרע שאדם תרם בחייו לבנק זרע בתרומה בלתי מזוהה, אלא אם כן התקיימו התנאים האמורים בסעיף 5(ב).

ד ב ר י ה ס ב ר

החוק המוצע לא יפגעו בדיני איסור והיתר לענייני נישואין וגירושין ובסמכויותיהם של בתי הדין הדתיים.

סעיף 25 מוצע לקבוע שהוראות החוק המוצע לא יחולו על ביצית שהופרתה בזרעו של הנפטר טרם פטירתו ועל זרע שאדם תרם בחייו בתרומה בלתי מזוהה, אלא אם כן הנפטר הורה על שימוש בתרומה האמורה בהנחיותיו והתרומה לא יועדה עד אותו מועד לשימושה של אישה מסוימת או הושמדה.

סעיף 24 מוצע לקבוע כי ככלל אין בהוראות החוק המוצע כדי לגרוע מהוראות חוקים אלו: חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981, חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד), התשנ"ו-1996, חוק תרומת ביציות, התש"ע-2010, חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962, חוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), התשי"ט-1959, וחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965. נוסף על כך, מוצע לקבוע כי הוראות

¹⁵ ס"ח התשמ"ו, עמ' 107.

¹⁶ ס"ח התשט"ו, עמ' 171.

¹⁷ ס"ח התשס"ח, עמ' 502.

¹⁸ ס"ח התשמ"א, עמ' 293.

26. (א) השר ממונה על ביצועו של חוק זה, והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו, ובכלל זה בעניינים האלה:
- (1) הוראות לעניין פעילות בנק הזרע בביצוע חוק זה, ובכלל זה חובת ניהול רישומים וחובות כלפי מפקיד הזרע ומי שעושה שימוש בזרע;
- (2) באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת - סכומים מרביים שיהיה אפשר לגבות בעד נטילת זרע מנפטר ובעד שמירת הזרע עד לשימוש בזרע או ביצוע פעולה בו לפי הוראות חוק זה.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), שר המשפטים רשאי -
- (1) באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת להתקין תקנות בעניינים האלה:
- (א) בהתייעצות עם שר הרווחה והביטחון החברתי - תנאים נוספים לעניין האם העתידי;
- (ב) בהסכמת שר הפנים - תנאים או הגבלות לעניין שימוש לשם הולדה בישראל בזרע שניטל מנפטר מחוץ לישראל או שנפטר הפקיד בחייו בבנק זרע מחוץ לישראל, ובכלל זה תנאים לעניין הזיקה לישראל של הנפטר או של מי שתעשה שימוש בזרע;
- (ג) דרכים נוספות למתן הנחיות;
- (ד) הוראות נוספות לעניין הצדדים להליך שיפוטי לפי חוק זה;
- (2) לתקן, בצו, את התוספות.
- (ג) על אף האמור בסעיף קטן (א), שר הביטחון, בהסכמת שר המשפטים, יקבע -
- (1) דרך מותאמת דיגיטלית למתן הנחיות על ידי חייל;
- (2) באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת - הוראות לעניין החלה על חייל מילואים של הסדר מתן ההנחיות החל על חייל כהגדרתו בסעיף 23(ז), בשינויים שיקבע.
27. בחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995¹⁹, בסעיף 1, בהגדרה "ענייני משפחה", אחרי פסקה (8) יבוא:
- "(9) הליך לפי חוק שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה, התשפ"ב-2022."
- תיקון חוק בית המשפט לענייני משפחה

ד ב ר י ה ס ב ר

- סעיף 26(א)** מוצע לקבוע כי שר הבריאות יהיה ממונה על ביצועו של החוק המוצע, וכי הוא יהיה רשאי להתקין תקנות לביצועו, וכן להתקין תקנות בעניין הוראות לפעילות בנק הזרע בביצוע החוק המוצע, חובת ניהול רישומים, חובות כלפי מפקיד הזרע ומי שעושה שימוש בזרע, וכן לקבוע - באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת - סכומים מרביים שניתן לגבות בעד נטילת זרע או בעד שמירת הזרע עד לשימוש בו.
- מוצע להסמיך את שר המשפטים לקבוע, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, תנאים נוספים לעניין האם העתידי, דרכים נוספות למתן הנחיות, ובהסכמת שר הפנים - תקנות לעניין תנאים או הגבלות לגבי שימוש
- לשם הולדה בישראל בזרע שניטל מנפטר מחוץ לישראל או שנפטר מחוץ לישראל הפקיד בבנק זרע, ובכלל זה תנאים לעניין זיקתם לישראל של הנפטר או של מי שתעשה שימוש בזרע.
- עוד מוצע להסמיך את שר המשפטים לתקן את התוספות לחוק שבהן מוצעים הטפסים לעניין בקשה לנטילת זרע, הנחיות לשימוש בזרע, בקשת בת זוג לשימוש בזרע ובקשה לשימוש של אם עתידית בזרע.
- סעיף 27** מוצע לקבוע כי הליכים לפי הצעת החוק ייחשבו ענייני משפחה לעניין חוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, ויידונו לפי הוראות החוק האמור, ובכלל זה קיום הדיונים בדלתיים סגורות.

¹⁹ ס"ח התשנ"ה, עמ' 393; התש"ף, עמ' 443.

28. (א) תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו (בחוק זה - יום התחילה).
(ב) הוראות חוק זה יחולו על שימוש בזרע של מי שנפטר ביום התחילה או לאחריו.
(ג) הוראות חוק זה יחולו גם על זרע שהופקד לפני יום התחילה, ובלבד שמפקיד הזרע נפטר ביום התחילה או לאחריו.
(ד) הוראות פרק ו' יחולו גם על ילד שנולד מזרעו של נפטר לפני יום התחילה; ואולם הוראות סעיף 15(ג) יחולו רק על ילד שייולד מזרעו של הנפטר ביום התחילה או לאחריו.
29. (א) הוראות חוק זה יחולו גם על אדם שנפטר לפני יום התחילה והפקיד זרע לפני מותו או שניטל ממנו זרע לאחר מותו; ואולם, אם הנפטר לא הותיר אחריו ילדים ולא הותיר אחריו בת זוג, או שבת זוג אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרעו, רשאי כל אחד מהוריו לפנות לבית המשפט בבקשה לפי סעיף 9(א) לעשות שימוש בזרע להפרייתה של אם עתידית, אף אם הנפטר לא הותיר הנחיות בכתב, ובלבד שהנפטר לא הביע בחייו התנגדות מפורשת לנטילת זרעו או לשימוש בו ובכפוף ליתר הוראות חוק זה.
(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), הוראות סעיף 22 יחולו על עבירות שבוצעו ביום התחילה או לאחריו.
(ג) הוראות בכתב שנתן מי שהפקיד זרע בבנק הזרע בעניינים האמורים בסעיף 5 ערב יום התחילה, יראו אותן כהנחיות שניתנו לפי חוק זה.
(ד) צבא הגנה לישראל ימסור מידע כאמור בסעיף 23(א) לחייל שהחל את השירות הסדיר לפני יום התחילה, בתוך 30 ימים מיום התחילה; בסעיף זה, "חייל" ו"שירות סדיר" - כהגדרתם בסעיף 23(ז).

ד ב ר י ה ס ב ר

בעת הכנת הצעת החוק לקריאה השנייה ולקריאה בשלישית תוסיף ועדת העבודה והרווחה של הכנסת לדון, בין השאר, בהתניית נטילת זרע באפשרות שימוש עתידית בו, בהוראת המעבר, בתנאייה ובהיקף תחולתה, במגבלת התקופה להגשת בקשה לשימוש בזרע ובנסיבות שבהן יתייחס בת הזוג כמי שאינה מעוניינת לעשות שימוש בזרע, באפשרות ציון בהנחיות של אישה מסוימת שתוכל לעשות שימוש בזרע ובקביעת חריגים לעניין דתה של האם העתידית, במעמד הילד שייולד לעניין ירושה ובתשלומים שייחשבו תמורה מותרת בעבור השימוש בזרע וכן במדרג הענישה.

השפעה על זכויות הילד

ההסדר המוצע בהצעת החוק נועד לאפשר להוליד ילד מזרע של נפטר. בשל כך, שיקולי טובת הילד הם שיקולים שנדרשים בכל הנוגע לאישור בקשות לשימוש בזרע להולדה על ידי אם עתידית שאינה בת הזוג, וכן במקרים שבהם נדרש אישור בית המשפט לגבי שימוש בזרע הנפטר על ידי בת זוגו. ההסדר המוצע אינו גורע מזכויות וחובות לעניין נכדים שיחולו לגבי הורי הנפטר כלפי הנכד שייולד מהשימוש בזרע. מוצעות גם הוראות בדבר מעמדו של הילד שייולד משימוש בזרע של הנפטר, ובכלל זה קביעת רישומו כילדו של הנפטר והבהרה כי בת הזוג של הנפטר או האם העתידית היא אימו והאפוטרופוסית הבלעדית עליו. כדי למנוע שקילת שיקולים כלכליים להבאתו לעולם של ילד מזרע של נפטר מוצע לקבוע כי ילד שייולד מאם עתידית שאינה בת הזוג לא יהיה זכאי לזכויות המגיעות ליתום של חלל צה"ל או נפגעי פעולות איבה או לגמלאות המשולמות לשאיר או לתלוי בנפטר.

סעיף 28 מוצע לקבוע כי תחילתו של החוק המוצע תהיה שישה חודשים מיום פרסומו, והוא יחול על מי שנפטר מיום התחילה, גם אם הזרע הופקד בבנק זרע לפני יום התחילה.

עוד מוצע לקבוע כי ההוראות הנוגעות למעמדו של הילד שייולד יחולו גם על ילד שנולד לפני תחילתו של החוק המוצע, אולם הוראות סעיף 15(ג) לחוק המוצע לעניין זכויות וגמלאות מסוימות המגיעות ליתום, יחולו רק על יתום שנולד לאם עתידית ביום התחילה או לאחריו, ואילו על מי שנולד לפני יום התחילה יחול הדין שהיה קיים ערב יום התחילה.

סעיף 29(א) כהוראות מעבר מוצע לקבוע כי הוראות **עד (ג)** החוק המוצע יחולו גם על אדם שנפטר לפני יום התחילה והפקיד זרע לפני מותו או שניטל ממנו זרע עם מותו. ואולם, לעניין שימוש בזרע של נפטר שלא הותיר אחריו ילדים ולא הותיר אחריו בת זוג, או שהיא אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרעו, מוצע לאפשר להוריו לפנות לבית המשפט בבקשה לעשות שימוש בזרע להפרייתה של אם עתידית, אף אם הנפטר לא הותיר הנחיות בכתב, ובלבד שהנפטר לא הביע בחייו התנגדות מפורשת לכך. עוד מוצע לקבוע כי ההוראות העונשיות שבסעיף 22 יחולו רק על עבירות שבוצעו ביום התחילה או לאחריו.

כמו כן מוצע לקבוע כי יראו הוראות בכתב שניתנו ערב יום התחילה על ידי מי שהפקיד זרע בעניין שימוש של בת זוג בזרע לשם הולדה או בעניין מינוי הורה לעשות שימוש בזרע לשם הולדה על ידי אישה אחרת או בעניין התנגדות לעשיית שימוש בזרע, כהנחיות שניתנו לפי החוק המוצע.

תוספת ראשונה

(סעיף 3(ב))

בקשה לנטילת זרע מנפטר

אל: מנהל בנק הזרע _____

הנדון: בקשה לנטילת זרע מנפטר

1. אני הח"מ מבקש/ת ליטול זרע מנפטר לפי הפרטים שלהלן:

שם הנפטר: _____ מספר זהות: _____

תאריך לידה: _____ תאריך הפטירה: _____ שעת הפטירה: _____

שם המבקש/ת: _____ מספר זהות: _____

מצ"ב צילום תעודת הזהות כולל הספח

2. זיקתי לנפטר היא כלהלן (יש לסמן במקום המתאים):

אני מצהירה כי אני אלמנתו של הנפטר.

אני מצהירה כי אני ידועה בציבור כבת זוגו של הנפטר.

אני הורה של הנפטר, ואני מצהירה/ה כי מתקיים אחד מאלה:

הנפטר מינה אותי בהנחיות בכתב לעשות שימוש בזרעו לאחר פטירתו;

מתקיימים כל אלה:

(1) אין הורה אחר שמתנגד לנטילת הזרע;

(2) מתקיים אחד מאלה:

הנפטר לא הותיר אחריו בת זוג;

הנפטר הותיר אחריו בת זוג אך היא אינה מתנגדת לנטילת הזרע.

3. ידוע לי כי במקרה של מחלוקת בין ההורים או בין הורה ובין בת זוג של הנפטר יש צורך באישור בית המשפט לבקשה, למעט אם הנפטר מינה את ההורה המבקש בהנחיות בכתב לעשות שימוש בזרעו.

4. אני מצהירה/ה כי לא ידוע לי על התנגדות של הנפטר לנטילת זרע ממנו לאחר פטירתו או לשימוש בו.

5. בקשתי זו נעשית מרצוני החופשי.

תאריך: _____ שם: _____ חתימה: _____

תוספת שנייה

(סעיף 4(ב))

הנחיות לשימוש בזרע לאחר הפטירה

מומלץ להכין את ההנחיות בשלושה עותקים ולהפקיד עותק מהן אצל בן משפחה שיוכל לפעול לפיהן במקרה של פטירה.

אני הח"מ _____ מספר זהות _____ נותן בזה הנחיות לעניין שימוש בזרעי לאחר מותי:

יש לסמן את בחירתך ולמחוק את המיותר מתוך האפשרויות שבסעיפים 1 עד 3 שלהלן.
לתשומת לבך, בחירה בסעיף 2 מחייבת מילוי הפרטים ובחירה בסעיף 3 סותרת בחירה בסעיף 2.

1. הפקדת זרע או נטילתו

אני מצהיר כי (סמן את בחירתך ומחק את המיותר) -

הפקדתי זרע לשימושי בבנק זרע;

לא הפקדתי זרע לשימושי, וידוע לי כי תנאי לשימוש בזרע הוא שבעת פטירתי תוגש בקשה ליטול ממני זרע על ידי אשתי או מי שידועה בציבור כבת זוגי (להלן - בת זוגי) או על ידי הוריי; ידוע לי כי נטילה כאמור כרוכה לרוב בפעולה כירורגית לשימור רקמת אשך, ואני מסכים לביצועה. ידוע לי כי, בשונה משימוש בזרע שהופקד בחיים, שימוש בזרע מרקמת האשך מחייב הפריה חוץ-גופית לשם היריון ולא ניתן לבצע באמצעותו הזרעה, וכי שימוש זה מקטין את הסיכוי להיריון ומגביל את האפשרויות לביצוע בדיקות גנטיות.

תרמתי בעבר זרע בבנק הזרע _____ ואני מבקש כי אם יהיה צורך בכך, ייעשה שימוש בתרומה זו לשם הולדה לאחר מותי, אולם ידוע לי כי לא ייעשה שימוש כאמור אם במועד הגשת הבקשה לשימוש התרומה הוקצתה כבר לשימושה של אישה מסוימת או הושמדה.

2. **שימוש בזרע** (אם בחרת בשימוש בזרע לאחר הפטירה לפי סעיף זה עליך לסמן בצורה ברורה את בחירתך ולמלא את הפרטים בסעיף זה במלואם כדי שיתאפשר שימוש בזרע אחרי הפטירה)

א. אני מבקש כי ייעשה שימוש בזרעי לשם הולדה לפי הוראות אלו (יש לסמן את בחירתך ולמחוק את המיותר):

אפשרות א': שימוש על ידי בת זוג;

אני מרשה כי מי שבעת פטירתי תהיה בת זוגי תהיה רשאית לעשות שימוש בזרעי לאחר מותי לשם הזרעה או הפריית ביציותיה.

ידוע לי כי בת זוגי תהיה רשאית לעשות שימוש בזרעי כאמור אף אם לא ציינתי זאת בהנחיות אלה, אלא אם כן ציינתי בהנחיותיי כי אני מתנגד לכך. ידוע לי כי בת זוגי תהיה אימו של הילד שיוולד עקב שימוש בזרעי והיא בלבד תהיה בעלת המעמד ההורי לגביו.

ידוע לי כי הילד שיוולד יירשם במרשם האוכלוסין כילדה וכילדי.

אפשרות ב': מינוי הורה לעשות שימוש בזרעי על ידי אם עתידית:

אני ממנה את ההורה/ההורים שלי (אם ציינת רק אחד מהוריי, רק הוא יהיה רשאי לעשות שימוש בזרע, והוא יהיה רשאי לבקש את נטילת הזרע על אף התנגדות ההורה האחר)

שם: _____ מספר זהות: _____

כתובת: _____

שם: _____ מספר זהות: _____

כתובת: _____

להחליט לאחר פטירתי על שימוש בזרעי לשם הפרייתיה של אישה שאינה קרובה משפחתי, שעומה ההורה יתקשר במסמך הסכמות שיאשר בית המשפט, ובכפוף להגבלות שבחוק, או שיהיה רשאי להחליט על השמדת הזרע; מינוי זה יחול רק בהתקיים האפשרות שלהלן (יש לסמן את בחירותיך ולמחוק את המיותר):

אם לא תהיה לי בת זוג במועד פטירתי;

אף אם תהיה לי בת זוג במועד פטירתי והיא לא תהיה מעוניינת לעשות שימוש בזרעי;

[] אף אם תהיה לי בת זוג במועד פטירתי שלא תהיה מעוניינת לעשות שימוש בורעי ותתנגד לעשיית שימוש בורעי על ידי אישה אחרת.

ידוע לי כי אם תהיה לי בעת מותי בת זוג, היא תוכל לעשות שימוש בורע אם תרצה בכך, כל עוד לא התנגדתי לכך במפורש, ורק אם בת זוגי לא תהיה מעוניינת בכך יוכל ההורה שמינתי לעשות שימוש בורעי באמצעות אישה שעומדה יתקשר במסמך הסכמות.

ידוע לי כי הרשות להורה שמינתי לעשות שימוש בורעי לשם הולדת ילד על ידי אם עתידית תחול רק אם לא יהיו לי ילדים במועד פטירתי. ידוע לי כי האישה שההורה שמינתי יתקשר עימה במסמך הסכמות תהיה אימו של ילד שייוולד.

ב. ידוע לי כי בקשתי זו תלויה בהתקיימות התנאים לכך, ובכלל זה ברצונה ובהסכמתה החופשית של אישה לעשות שימוש בורעי להולדת ילד, ואם מינתי הורה שלי - גם בפעולתו לשם כך.

3. התנגדות לשימוש בורע אחרי המוות (יש לסמן אפשרות זו רק אם אינך מעוניין באפשרויות שבסעיף 2)

[] אני מודיע כי איני מסכים לשימוש בורעי לאחר מותי.

4. אישור

אני מאשר כי אני נותן הנחיות אלו מרצוני החופשי ובדעה צלולה לאחר שהבנתי את משמעות ההנחיות ואת תוצאותיהן.

תאריך: _____ שם: _____ חתימה: _____

הערה: החתימה על מסמך זה תיעשה בפני עורך דין או בפני שני עדים, ועליהם לחתום על אימות החתימה או על האישור המתאים שלהלן.

אימות חתימה בידי עורך דין

אני הח"מ עורך דין/שופט _____ מספר רישיון _____ מאשר כי ביום _____ הופיע בפני מר _____ שזיהיתי אותו לפי מספר זהות _____, והוא חתם בפניי על הנחיות אלו בהסכמה חופשית ובהבינו את משמעות ההנחיות ותוצאותיהן.

תאריך: _____ שם: _____ מספר רישיון: _____ חתימה וחותמת: _____

אישור חתימה בפני עדים

אנו הח"מ _____ מאשרים כי ביום _____ הופיע בפנינו _____ שזיהינו אותו לפי מספר זהות _____ / המוכר לנו אישית, וחתם לפנינו, בנוכחות שנינו, על הנחיות אלו בהסכמה חופשית ובהבינו את משמעות ההנחיות ותוצאותיהן.

עד 1: תאריך: _____ שם: _____ כתובת: _____ חתימה: _____

עד 2: תאריך: _____ שם: _____ כתובת: _____ חתימה: _____

תוספת שלישית

(סעיף 8(ב))

בקשה לשימוש בזרע - בת זוג

אל: מנהל בנק הזרע _____

בקשה לשימוש בזרע - בת זוג

1. אני הח"מ _____ מבקשת לעשות שימוש בזרע של נפטר לשם הולדה לפי הפרטים שלהלן:
שם הנפטר: _____ מספר זהות: _____
תאריך הפטירה: _____
שם המבקשת: _____ מספר זהות: _____
מצ"ב צילום תעודת הזהות כולל הספח
2. אני מצהירה כי במועד פטירת הנפטר הייתי בת זוגו כלהלן (יש למחוק את המיותר):
 במועד הפטירה הייתי נשואה לנפטר מצ"ב תעודת הנישואין.
 במועד הפטירה הייתי ידועה בציבור כבת זוג של הנפטר.
3. אני מצהירה כי ערב הפטירה לא היה פירוד או הליכי גירושין ביני ובין הנפטר.
4. אני מצהירה כי כיום איני נשואה ואיני ידועה בציבור כבת זוג של אדם אחר.
5. ידוע לי כי אני יכולה לבקש לעשות בזרע שימוש לשם הולדת ילד שיהיה ילדו של הנפטר באמצעות אחד מאלה (יש לסמן את בחירתך ולמחוק את המיותר): הזרעה שלי / הפריה חוץ-גופית של ביציות שיישאבו ממני לשם השתלתן בי או לשם השתלתן באם נושאת לפי חוק הסכמים לנשיאת עוברים / הפריה חוץ-גופית של ביצית לשם השתלתה בי לפי חוק תרומת ביציות.
6. (א) ידוע לי כי הילד שיוולד משימוש בזרע הנפטר יהיה ילדי ולי בלבד יהיה מעמד הורי לגביו.
(ב) ידוע לי כי הנפטר ייחשב לאביו של הילד.
(ג) ידוע לי כי עליי להודיע לפקיד רישום לפי חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, על פרטי האב של הילד בצירוף אישורו של רופא אחראי במחלקה מוכרת; לעניין זה, "מחלקה מוכרת" -
 - (1) בית חולים שמתנהל בו בנק זרע;
 - (2) מחלקה בבית חולים או מרפאה ציבורית שניתנים בהם טיפולי פוריות;
 - (3) מחלקה בבית חולים, לרבות בבית חולים ממשלתי או במרפאה, שהמנהל הכיר בה, בהודעה ברשומות, לביצוע פעולות הקשורות בהפריה חוץ-גופית, כולן או מקצתן, ובתנאים שקבע;
 - (ד) הודעתי לפקיד הרישום כאמור בסעיף קטן (ג) תימסר במסגרת הודעה על הלידה לפי סעיף 6 לחוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה-1965, ואישור הרופא האחראי יצורף לה לא יאוחר מ-90 ימים מיום הלידה; בהיעדר אישור כאמור, יירשם הנפטר כאביו של היילוד על סמך תוצאות בדיקה גנטית לקשרי משפחה שנערכה לפי הוראות חוק מידע גנטי, התשס"א-2000.

7. אני מצהירה כי לא ידוע לי על התנגדות של הנפטר כי ייעשה שימוש בזרעו לאחר פטירתו.
8. אני מצהירה כי הודעתי להורי הנפטר על בקשתי זו לפי הפרטים שלהלן/הורי הנפטר אינם בחיים (יש למחוק את המיותר):
- האב:
שם: _____ מספר זהות: _____
כתובת: _____ מספר טלפון: _____
האם:
שם: _____ מספר זהות: _____
כתובת: _____ מספר טלפון: _____
9. ידוע לי כי במקרה שבידי הורי הנפטר ראייה בכתב בדבר התנגדות מפורשת וברורה של הנפטר לשימוש שלי בזרע או במקרה שהם סבורים כי לא מתקיימים לגביי התנאים לעניין זה, הם רשאים לפנות לבית משפט לענייני משפחה ובקשתי תהיה טעונה אישור של בית המשפט.
10. אני מאשרת כי בקשתי זו נעשית מרצוני החופשי ובדעה צלולה לאחר שהבנתי את משמעות הבאת ילד מזרעו של הנפטר ואת התוצאות שיש לכך.
- תאריך: _____ שם: _____ חתימה: _____

תוספת רביעית

(סעיף 9)

בקשה לשימוש בזרע לשם הולדה באמצעות אם עתידית

- לכבוד בית המשפט לענייני משפחה ב _____
- בקשה לשימוש בזרע לשם הולדה באמצעות אם עתידית
1. אני ה"מ/אנו ה"מ _____ מבקש/תים לעשות שימוש בזרע של בננו שנפטר למטרת הולדה לפי הפרטים שלהלן:
- שם הנפטר: _____ מספר זהות: _____ תאריך הפטירה: _____
שם המבקש/ת: _____ מספר זהות: _____;
שם המבקש/ת: _____ מספר זהות: _____.
- מצ"ב צילום תעודת/ות הזהות כולל הספח
2. אני/ו מצהיר/ים כי אני/ו הורה/ויו של הנפטר.
3. הנפטר מינה אותי/אותנו לעשות שימוש בזרעו לשם הולדה לאחר פטירתו בהנחיות שנתן; ההנחיות מצורפות לבקשה זו;
- אם בהנחיות מונו שני ההורים והבקשה מוגשת רק על ידי אחד ההורים, יש לפרט את פרטי ההורה האחר ולציין מה עמדתו של ההורה האחר:
- שם: _____ מספר זהות: _____
כתובת: _____
עמדתו של ההורה האחר לעניין הבקשה: _____
4. הנפטר הפקיד זרע / ניטל מהנפטר זרע לאחר פטירתו / הנפטר תרם תרומת זרע בלתי מזוהה וביקש לעשות בה שימוש לאחר פטירתו (יש למחוק את המיותר).
- אם ידוע לך/לכם בנק הזרע שבו הזרע נמצא יש לציין: _____

5. לנפטר לא היו ילדים, והתקיים אחד מאלה (יש לסמן את הבחירה ולמחוק את המיותר):
[] הנפטר לא היה נשוי ולא הייתה לו בת זוג במועד פטירתו;
[] הנפטר היה נשוי או שהייתה לו בת זוג במועד פטירתו ובת הזוג אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרעו לשם הולדה.
אלה פרטי אשתו או בת זוגו של הנפטר:
שם: _____ מספר זהות: _____ כתובת: _____
- מצורפת לבקשה זו הסכמת אשתו או בת זוגו של הנפטר לבקשה / הודעתה כי אינה מעוניינת לעשות שימוש בזרע (יש למחוק את המיותר).
6. פרטי האם העתידית:
שם: _____ מספר זהות: _____
כתובת: _____
מצ"ב צילום תעודת הזהות בצירוף הספח
7. מסמך ההסכמות שערכתי/ערכנו עם האם העתידית מצורף לבקשה זו; מסמך הסכמות זה משקף את כל הסכמותינו עימה, וידוע לי/לנו כי כל הסכמה נוספת עימה או שינוי במסמך ההסכמות טעונים אישור של בית המשפט.
8. מצורף בזה לבקשה זו אישור בדבר ביצוע בדיקה רפואית של איכות הזרע ושל תקינותו / לא ניתן לבצע בדיקה רפואית כאמור (יש למחוק את המיותר).
9. ידוע לי/לנו כי הילד שייוולד משימוש בזרע הנפטר יהיה ילדה של האם העתידית והיא בלבד תהיה בעלת מעמד הורי כלפיו ואפוטרופוסית בלעדית לגביו; ידוע לי/לנו כי הנפטר ייחשב לאביו; ידוע לי/לנו כי לא יהיה לי/לנו מעמד הורי, זכויות או חובות הוריות או מעמד של אפוטרופוסות כלפי הילד.
10. ידוע לי/לנו כי לאם העתידית תהיה זכות החלטה בלעדית בעניינים הרפואיים והבריאותיים הקשורים בתהליך ההפריה, ההיריון והלידה ולא יימנע ממנה לקבל טיפול רפואי או לבצע בה פעולה רפואית לפי רצונה, לרבות הפסקת היריון.
11. ידוע לי/נו כי פרטי הדת והלאום כפי שמופיעים במרשם האוכלוסין אינם מהווים ראייה לכאורה לנכונותם לגבי המעמד האישי בנישואין וגירושין של היילוד שייוולד וכי באפשרותנו לבצע בדיקה בנושא זה אצל גורם שקבע השר הממונה על רישום נישואין לפי פקודת הנישואין והגירושין (רישום)²⁰, בהתאם לדתו של הנפטר.
12. אני/ו מצהיר/הים כי לא ידוע לי/לנו על התנגדות של הנפטר לשימוש בזרעו לאחר פטירתו.
13. אני/ו מאשר/תים כי בקשתי/נו זו נעשית מרצוני/נו החופשי ובדעה צלולה לאחר שהבנתי/נו את משמעות הבאת ילד מזרעו של הנפטר על ידי האם העתידית, ואת התוצאות שיש לכך.
תאריך: _____ שם: _____ חתימה: _____
תאריך: _____ שם: _____ חתימה: _____
- אם הבקשה מוגשת על ידי הורה אחד של הנפטר בלבד, יש למסור העתק מהבקשה להורה האחר.
אם הייתה לנפטר בת זוג בעת פטירתו, יש למסור העתק של הבקשה לבת הזוג.
על האם העתידית להגיש לבית המשפט מסמכים אלו:

²⁰ חוקי א"י, כרך ב', עמ' (ע) 876, (א) 903.

- (1) חוות דעת רפואית של רופא בעל תואר מומחה ביילוד וגינקולוגיה בדבר מידת היכולת של האם העתידיה להתעבר ולשאת היריון;
- (2) אישור על בדיקת מידת ההתאמה של האם העתידיה מבחינה רפואית וגנטית להפרייה של הביציות בזרע של הנפטר על פי אמות מידה רפואיות מקובלות לעניין תרומות זרע.

יוזמים: חברי הכנסת מאי גולן, צבי האוזר